

2010

For Fagligt Ansvar

Økonom, cand. Scient. Adm. Henrik
Herløv Lund

NOTAT OM NULVÆKST, VELFÆRD, BESKÆFTIGELSE OG SKAT

fagligt : netværk
ANSVAR : for en bedre
fremtid

Fagligt Ansvar, Netværk for en bedre fremtid er et tværfagligt netværk af fagforeninger og forbund. Formålet er at bidrage til aktiviteter på arbejdsplader og i fagforeninger, der kan føre frem til et samlet alternativ til den borgerlige politik. "Nyt fra Fagligt Ansvar" udsendes til alle fagforeninger og forbund og alle interesserede i øvrigt. Tilmelding/afmelding foregår på post@fagligtansvar.dk - se også www.fagligtansvar.dk

Indholdsfortegnelse

<i>RESUME</i>	4
INDLEDNING	7
1. DEL: NULVÆKST 2011- 2013 – INDHOLD, BEGRUNDELSE OG KONSEKVENSER	8
1.1. REGERINGENS KONVERGENSPROGRAM.....	8
Sparekravene betydeligt større end angivet.....	9
1.2. HOLDER BEGRUNDELSERNE FOR NULVÆKST?	11
1.3. EFFEKTEN AF NULVÆKST.....	13
Nulvækst er også besparelser.	13
Offentlig beskæftigelse forringes.	14
Og velfærden forringes.....	14
1.4. REGERING VIL OMPRIORITERE FOR 10 MIA.	15
1.5. HVAD SKAL DER SPARES I KOMMUNERNE?	16
1.6. EFFEKTIVISERING, UDLICITERING OG BRUGERBETALING – ET ALTERNATIV?.....	18
Kan effektivisering give besparelser?.....	18
Kan udlicitering og new public management løse problemerne?.....	19
Er brugerbetaling et alternativ til besparelser?	20
2.1. ÅRSAGER TIL KRISEN.....	22
Krisen.	22
Regeringens medansvar for statsunderskuddet.....	23
Arbejdsløsheden.	24
2.2. VÆKST - OG BESKÆFTIGELSESPOLITIK	25
Vi kan ikke spare os ud af krisen.....	25
Elementer i en beskæftigelsesstrategi.....	26
Efterløns – og dagpengeindgreb virker ikke.....	27

2.3. HVORDAN SÆTTER VI GANG I PRODUKTIVITET OG VÆKST?	28
2.4. HVOR KOMMER PENGENE FRA?	29
Skattestop må rulles tilbage.....	29
Annuller skattelettelser til de højere indkomster.....	29
Opsparing og virksomheder bør beskattes kraftigere.....	30
AF SAMME FORFATTER.....	31

RESUME.

- *VK – regeringen vil med henvisning til EU's konvergenskrav og sin egen 2015 plans mål gennemføre **nulvækst på de offentlige budgetter** fra 2011 til 2013. De offentlige budgetter må højst pris- og lønreguleres, men ikke opleve nogen realvækst.*
- *De offentlige udgifter 2011 til 2013 skal herved opleve en "mindrevækst" på 24 mia. kr. og yderligere 7 mia. kr. 2014 til 2015, heraf lidt under 2/3 på offentligt forbrug til serviceydelser og resten på øvrige offentlige udgifter, herunder navnlig indkomstoverførsler. Hertil kommer, at der 2014 til 2015 skal gennemføres "strukture reformer" med øget beskæftigelse til godt 7 mia. kr.*
- *Besparelserne vil 2011 til 2013 årligt gennemsnitligt udgøre omkring 8 mia. kr. i forhold til den planlagte realvækst i de offentlige budgetter i 2015 – planen, heraf godt 4,5 mia. på offentligt forbrug til serviceydelser. Men offentlige udgifter er hidtil steget mere end planlagt af regeringen. Medregnes denne mervækst vil der være tale om besparelser på årligt op mod 13 mia. kr.*
- *Regeringen har begrundet nulvæksten med statsunderskuddet. Men regeringen vælger her at se bort fra egen udhuling af de offentlige finanser. VKO's hele skattestop og skattelettelser har til dato i 2010 kostet det offentlige op mod 60 mia. kr. i mistet skatteprovenu.*
- *Regeringen har om nulvæksten for det første "formildende" forklaret, at de offentlige budgetter "kun" vil få aflyst realvæksten, men stadig vil blive pris- og lønreguleret og dermed bevare deres købekraft i forhold til i dag. Dermed antyder regeringen, at der ikke er tale om "regulære" besparelser. For det andet har regeringen fremført, at offentlig beskæftigelse ikke ville blive forringet, da man hermed samlet kunne beskæftige uændret antal offentligt ansatte i forhold til i dag. Og endelig har statsministeren for det tredje igen og igen afvist, at der ville blive tale om forringelse af velfærden.*
- *Men regeringens første påstand om, at nulvækst ikke er "rigtige besparelser" er ikke rigtig. For de kommende år vil det være nødvendigt med en realvækst i det offentlige forbrug, hvis ikke servicen for den enkelte bruger slet og ret skal forringes. Det skyldes, at der frem til 2015 bliver mange flere ældre på pension, Hertil kommer, at der også på andre områder, fx det sociale område, erfaringsmæssigt er et løbende behov for tilførsel af øgede ressourcer på grund af øgede behov.*
- *Tilmed underdriver regeringen omfanget af disse besparelser som følge af nulvæksten. I konvergensprogrammet opgør regeringen nemlig sparekravet som følge af selve nulvæksten i forhold til det planlagte dvs. i forhold til den afsatte ramme i 2015 – planen, som for 2011 til 2013 udgør 0,9 pct. årlig realvækst i offentligt forbrug. Dette løber frem til 2013 op i 13,5 mia. i "mindrevækst" på offentligt forbrug. Men - som også gjort opmærksom på af*

Nationalbanken - har den faktiske årlige realvækst i det offentlige forbrug siden 2002 været 1,6 – 1,7 pct. Dette udgiftspres vil som ovenfor nævnt fortsætte fremover pga. flere ældre og stigende behov. "Mindrevæksten" på offentligt forbrug er således frem til 2013 reelt over 20 mia. kr.

- Den anden påstand om, at offentlig beskæftigelse ikke vil blive forringet, er heller ikke rigtig. Offentlig beskæftigelse forringes kraftigt relativt set. Når realvæksten i det offentlige forbrug nedsættes til nul, indebærer det i sig selv betydelige personalebesparelser i forhold til, hvad stigende antal brugere og stigende behov ville have krævet – også på løn.
- Forudsættes at en forholdsmeæssig del af den i Konvergensprogrammet varslede besparelse i offentligt forbrug fordeles på løn, svarer det til en samlet offentlig lønbesparelse til 2013 på 9 mia. kr. i forhold til det planlagte udgiftsforløb, hvilket igen svarer til omkring 18.000 stillinger. Men i forhold til faktisk udgiftsvækst/-udgiftspres, vil den samlede offentlige besparelse løbe op i 13,5 mia. kr. over de 3 år, svarende til op mod 27.000 stillinger.
- Endelig er ikke mindst den tredje påstand fra regeringen om, at velfærden ikke forringes, ikke korrekt. Når antallet af "varme hænder" pr. bruger forringes i forhold det påkrævede de næste 3 år for at sikre uændret servicestandard pr. bruger, er det også selvklart, at velfærden forringes på trods af regeringens påstand om det modsatte. Oven i købet vil velfærden blive markant forringet bedømt ud fra de personalebesparelser som nulvæksten svarer til.
- Hertil kommer yderligere nedskæringer i stat og kommuner som følge af den såkaldte "omprioritering" på 10 mia. kr. Det handler om, at regeringen vil friholde regionernes sundhedsudgifter for kravet om "nulvækst". Men prisen betales af yderligere nedskæringer oven i nulvæksten i stat og kommuner, helt op til 16.000 stillinger, som i mange tilfælde vil resultere i fyringer. Og de gamle og børnene kommer til at betale til sygehusenes drift.
- EU bruges af regeringen som begrundelse for disse besparelser. Men det er en dårlig begrundelse al den stund næsten alle EU lande har underskud og næsten alle betydeligt større end Danmark. Da Danmark på ingen måde heller står i nogen økonomisk afgrund, vil der være mulighed for at Danmark nedbringer underskuddet i egen takt og herunder tager hensyn til at vi ikke bringer opsvinget i fare gennem voldsomme besparelser at bringe opsvinget i fare og øget arbejdsløshed, hvilket tværtimod vil forøge statsunderskuddet.
- Også statsunderskuddet bruges af regeringen som begrundelse. Og det vil da også være vigtigt at nedbringe dette. Men regeringens besparelser risikerer at sætte opsvinget i stå og dermed at forværre de offentlige finanser yderligere.
- I stedet for at Danmark skal spare sig ud af statsunderskuddet, må vi vokse os ud af det. Løsning af statsunderskud og arbejdsløshed går hånd i hånd. Kan vi øge beskæftigelsen, vil det også reducere statsunderskuddet.

- *Offentlige investeringer og offentlig beskæftigelse kan øges for omkring 45 mia. kr., hvilket tilsammen kan give en reduktion af ledigheden på mellem 50 og 60.000 personer. Endvidere bør en betydelig del af VKO's skattelettelser tilbageføres. De skattelettelser, der gives, prioriteres til lavere indkomster med en højere forbrugskvote.*
- *Herudover skal der gennemføres en selektiv forsknings- og erhvervs politik, der kombinerer efterspørgsels politik med et samarbejde mellem forskningen (staten) og virksomhederne. Endvidere skal arbejdskraftens bidrag til øget produktivitet og vækst udbygges gennem en anderledes slagkraftig uddannelses politik. Endelig kan arbejdsmarkedet tilføres et øget arbejdsudbud gennem bedre fastholdelse, reduceret udstødning og bedre integration af indvandrere og efterkommet.*
- *Men vækst gennem øget produktivitet vil være jobløst. Derfor skal den gennem væksten forøgede velstand investeres i jobskabelse og øget beskæftigelse udover ud over i nedbringelse af statsunderskuddet. Der skal skabes jobs indenfor miljø-, energi- og klima og beskæftigelsen skal øges gennem nye offentlige investeringer og fornyelse af velfærdsydelserne. Afskaffelse af efterlønnen vil kun flytte efterlønsmodtagerne over i arbejdsløshedskøen og øge statsunderskuddet. Og dagpengeforringelser vil ikke skabe flere jobs.*
- *Statsunderskuddet skal også reduceres gennem, at skattelettelserne til de økonomisk velstående må tilbageføres og skattestoppet stilles i bero. Formueskatten genindføres og afkast af opsparing og fast ejendom beskattes mere. Endelig bør selskabsskatteprocenten hæves samtidig med, at der i øget udstrækning gives fradrag for dokumenterede investeringer. Og ikke mindst beskatningen af finansielle institutioner skal skærpes og der skal ryddes op i statslige tilskud til erhvervslivet på 24 mia. kr.*

INDLEDNING.

Det følgende er baggrundsmateriale for Fagligt Ansvars kampagne 1. halvår 2010 om centrale faglige og politiske temaer.

Notatet er opbygget i to dele: I første del vil først blive set på indholdet og konsekvenserne af regeringens plan om nulvækst i de kommende år. Der redegøres for indholdet af regeringens "Konvergensprogram" samt for regeringens seneste "Omprioriteringsplan" til 10 mia. kr. og begrundelserne for nulvækst og omprioriteringsplan diskuteres. Endvidere ses på konsekvenserne for offentligt ansatte, kommunerne og velfærden. Endelig diskuteres det, om effektivisering, udlicitering og brugerbetaling kan "erstatte" besparelserne?

I notatets anden del diskuteres veje ud af krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. Der redegøres for arbejdsløsheden og for en vækst - og beskæftigelsesstrategi og elementer heri, herunder beskæftigelsesforslag fra fagbevægelsen. Endvidere diskuteres, hvorledes der sættes gang i produktivitet og vækst. Endelig diskuteres, hvor pengene skal komme fra til at reducere arbejdsløshed og statsunderskud.

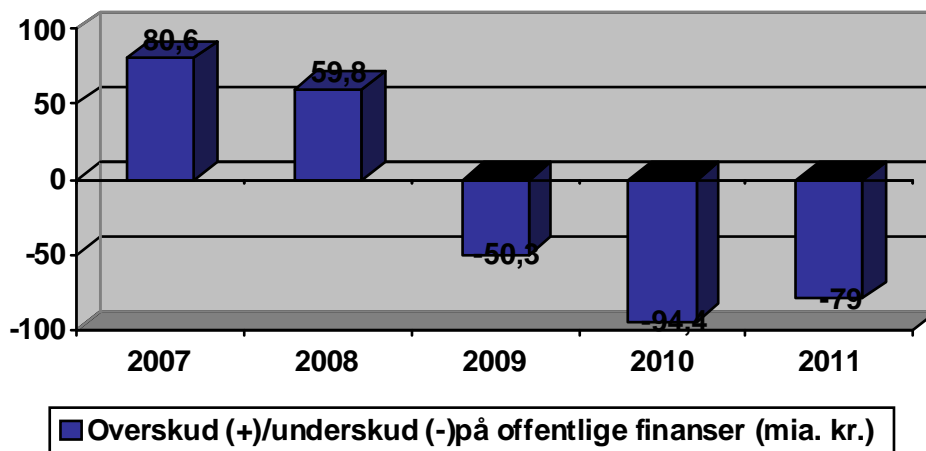
1. DEL: NULVÆKST 2011- 2013 – INDHOLD, BEGRUNDELSE OG KONSEKVENSER.

1.1. REGERINGENS KONVERGENSPROGRAM.

Fra 201 til 2013 vil VK-regeringen af hensyn til statsunderskuddet dekretere nulvækst i den offentlige sektor. Brutto skal der ifølge regeringen spares 24 mia. kr. på de offentlige budgetter frem til 2013 og yderligere 7 mia. kr. 2014 til 15¹ dvs. i alt 31 milliarder. Herudover er yderligere 7 milliarder besparelser ”gemt væk” til senere indfrielse gennem såkaldte ”strukture reformer”.

VK begrundet besparelserne med hensyn til EU s såkaldte konvergenskrav, der bl.a. siger, at statsunderskuddet i et EU land max må udgøre 3 pct. af BNP. Aktuelt udgør statsunderskuddet i 2010 imidlertid godt 5,5 pct. af BNP, om end det i 2011 forventes at falde lidt til omkring 4,5 pct., jf. nedenstående figur, hvor det ses hvorledes vi på få år er gået fra et meget stort statsoverskud i 2007 og 08 til et meget stort statsunderskud i 2010 og 11.

Figur: Overskud/underskud på offentlige finanser 2007 til 2011². (mia. kr.)

Derfor vil regeringen nedbringe statsunderskuddet ved at spare på det offentlige forbrug gennem ”nulvækst i det reale offentlige forbrug”. Nulvækst betyder, at offentlige budgetter nok reguleres for løn – og prisstigninger, men ikke for stigende befolkningstal, stigende udgifter eller nye behov.

¹) Jf. Regeringen: Danmarks Konvergensprogram 2010.

²) Kilde: Økonomisk redegørelse dec. 09, s 176.

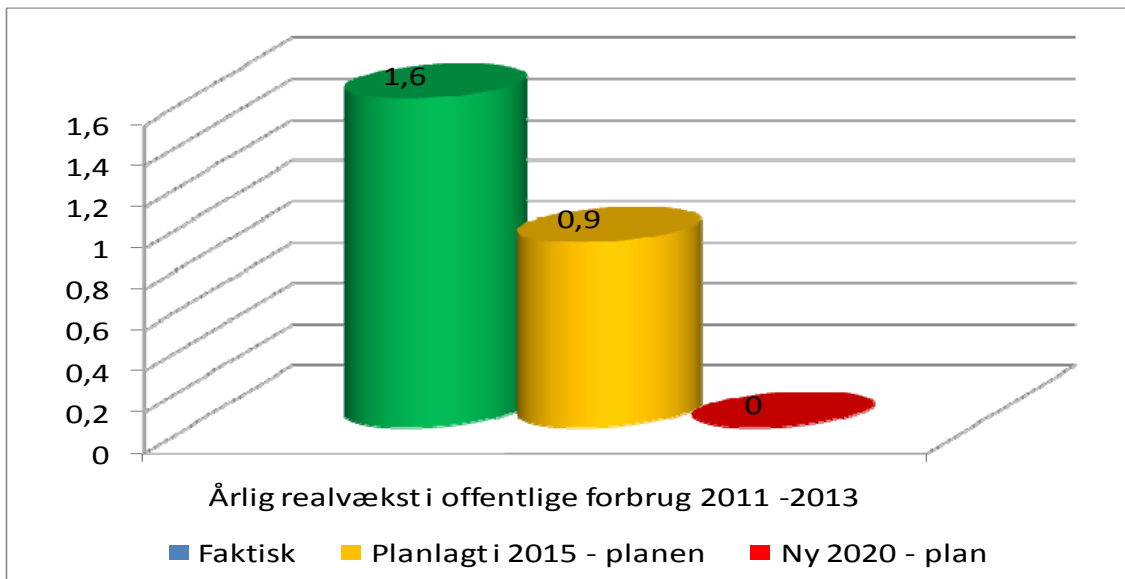
Sparekravene betydeligt større end angivet.

Men regeringens sparekrav går for det første videre end EU s, som betyder besparelser frem til 2013 på 24,5 mia. kr. Regeringen bruger anledningen til at indføre sin egen målsætning fra dens 2015 - plan om at bringe det offentlige forbrug ned på 26,5 pct. af BNP. Aktuelt udgør det offentlige forbrug 28 pct. af BNP og der skal derfor frem til 2015 ifølge regeringen spares 31,5 mia. kr. eller godt 7 mia. kr. mere end i henhold til konvergenskravene.

Hertil kommer imidlertid for det andet, at regeringens sparekrav er formuleret i forhold til det, som regeringen hidtil ifølge 2015 – planen ville have tilladt, hvilket for perioden 2011 til 2015 var en årlig gennemsnitlig realvækst i det offentlige forbrug på omkring 0,9 pct. Men den faktiske årlige gennemsnitlige realvækst fra 2002 og frem til i dag har været betydeligt større, nemlig 1,6 pct.

Denne ekstra vækst i det reale offentlige forbrug på årligt omkring 0,7 pct. udover de hidtil planlagte 0,9 pct. skal naturligvis også aflyses, jf. nedenstående figur, hvor den røde ”søjle” er regeringens nye nulvækstplan, den gule søjle den i 2015 planen planlagte vækst og den grønne søjle er den faktiske hidtidige vækst i det offentlige realforbrug.

Figur: Årlig realvækst i offentligt forbrug 2011 – 13 ifølge hidtidig faktisk vækst, ifølge 2015 – planen og ifølge regeringens nye nulvækstplan.

Dette betyder, at der ikke blot som angivet af regeringen skal spares 8 mia. kr. årligt i gennemsnit mellem 2011 og 2013, men adskillige milliarder mere, jf. nedenstående tabel, hvoraf det ses, at der fra 2011 til 2013 skal spares mere end 50 procent mere end angivet af regeringen.

Tabel: Besparelse på samlede offentlige udgifter 2011 til 2015 i forhold til planlagt realvækst respektive i forhold til hidtidigt faktisk realvækst³.

	2011	2012	2013	2014	2015
Besparelse ift. planlagt realvækst i offentlige udgifter	8	8	8	3,5	3,5
Yderligere besparelse ift. faktisk realvækst i offentlige udgifter	5	5	5	5	5
I ALT	13	13	113	8,5	8,5

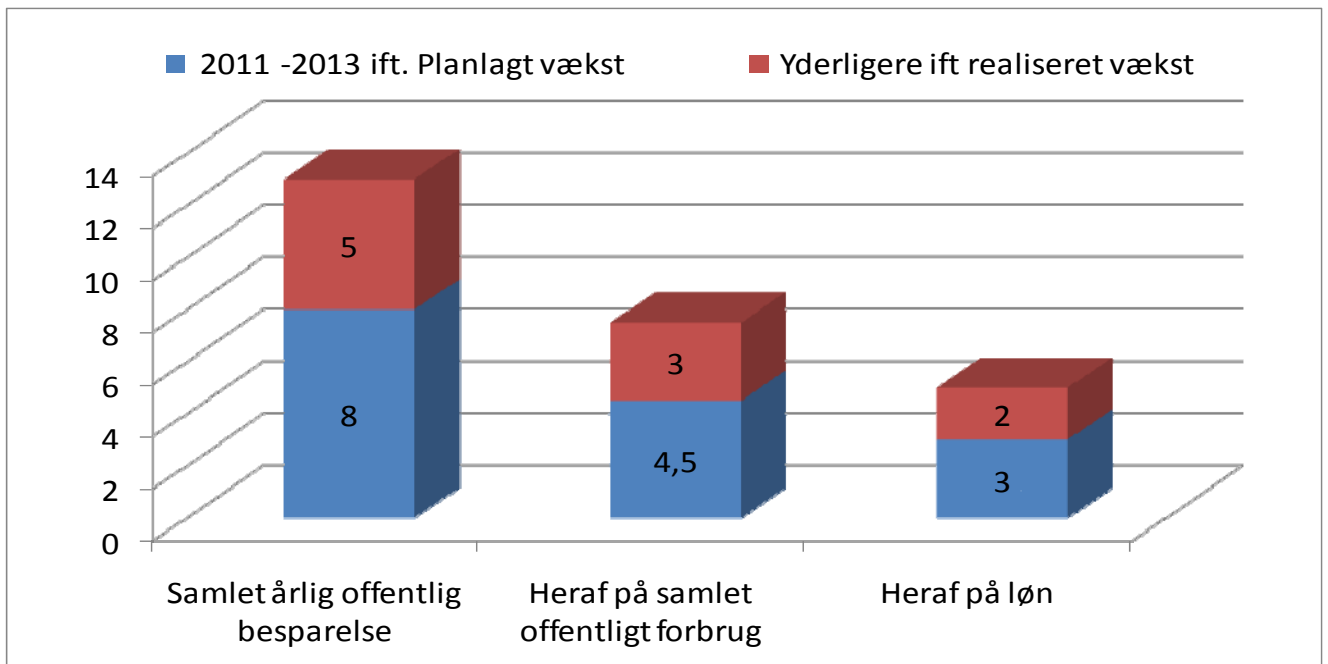
Af den samlede besparelse i forhold til det planlagte på 24 mia. kr. fra 2011 til 2013 eller 8 mia. kr. om året forudsættes op mod 60 pct. sparet på offentligt forbrug. Set i forhold til planlagt vækst udgør det frem til 2013 i alt 13,5 mia. kr. eller 4,5 mia. kr. om året, men i forhold til faktisk vækst næsten 40 mia. kr. frem til 2013 eller årligt i gennemsnit omkring 13 mia. (Se søjle 1 i nedenstående figur) mens de resterende 10,5 mia. kr. frem til 2013 i forhold til det planlagte således forventes sparet på øvrige offentlige udgifter, herunder navnlig indkomstoverførsler.

Af de offentlige udgifter til forbrug dvs. altså fraregnet indkomstoverførsler mv. falder op mod 2/3 heraf på løn. Den årlige gennemsnitlige besparelse fra 2011 til 2013 alene på offentligt forbrug til serviceydelser, dvs. på velfærdsydelserne, udgør heraf 4,5 mia. kr. om året, hvis der kun ses i forhold til planlagt forbrug, men 7 mia. kr. i forhold til faktisk udgiftspres, jf. søjle 2.

Lægges til grund, at løn udgør omkring 2/3 i gennemsnit af udgiften til velfærdsydelserne og antages en forholdsmæssig del af besparelsen lagt herpå betyder den en samlet årlig gennemsnitlig offentlig lønbesparelse fra 2011 til 2013 på mellem 3 og 4,5 mia. kr. jf. søjle 3.

3 I Kilde Lund, Henrik Herløv: REGERINGENS "KONVERGENSPROGRAM": Effekt, begrundelser og alternativer vedr. nulvækst. 4. reviderede udgave.

Figur: Årlige gennemsnitlige besparelser i realvæksten 2011- 2013 på samlede offentlige udgifter, på offentligt forbrug til serviceydelser samt herunder igen på løn.

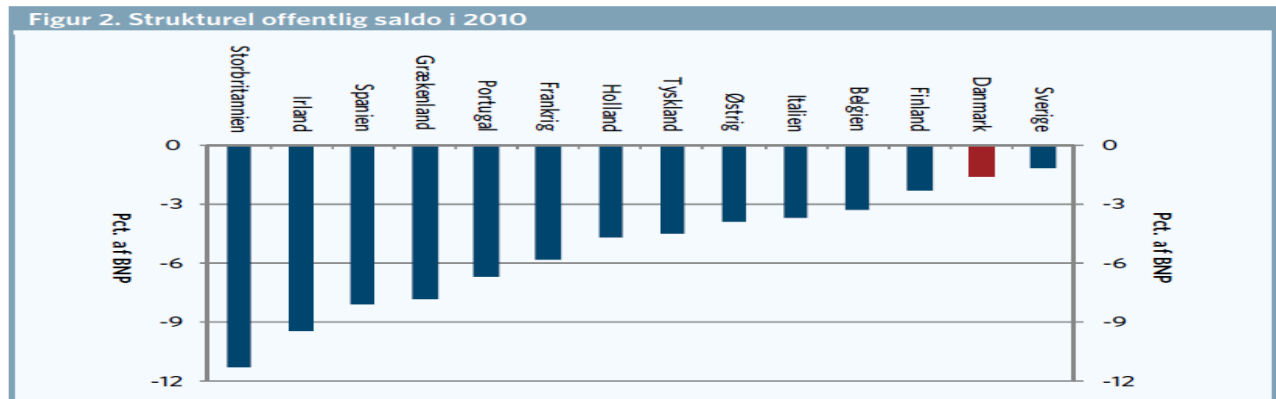

1.2. HOLDER BEGRUNDELSERNE FOR NULVÆKST?

Regeringen begrundes for det første sine spareplaner med, at de vil være nødvendige på grund af EU. Det er imidlertid en meget tvivlsom begrundelse, for det danske underskud hører absolut til i småtingsafdelingen i EU-sammenhæng, som nedenstående figur for det varige ”strukturelle” statsunderskud viser.

Der er derfor både tid og råd til, at Danmark afvikler underskuddet i vores egen takt og under hensyntagen til økonomien, selvom det skulle tage lidt længere tid (se figuren på næste side).

Figur: Varigt ”strukturelt” underskud i 2010 i 14 EU lande⁴.

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Økonomisk Redegørelse, december 2009 for Danmark, EU-kommissionens efterårsprognose 2009 og landenes egen vurdering i deres netop indsendte Konvergensprogram for 2009/2010.

For det andet begrundet regeringen sparekravene med, at det offentlige forbrug udgør ”for stor en andel af økonomien”. Men det skyldes ikke, at det offentlige forbrug målt i kroner og øre er steget uforholdsmæssigt meget og har ”slugt ressourcerne” fra den private sektor, således som regeringen antyder. Det skyldes derimod, at den private sektor pga. krisen er skrumpet voldsomt og hermed hele nationalproduktet, som er faldet over 8 pct. de seneste to år. Det er kun på grund af tilbagegangen i den private sektor, at det ser ud som om den offentlige er ekspanderet.

Og det er da en besynderlig bagvendt logik, at fordi den private sektor er blevet fattigere, så skal den offentlige også gøres det.

Endelig begrundet VK for det tredje besparelserne med statsunderskuddet og at der skal være balance mellem indtægter og udgifter i det offentlige. Men det er en fejlagtig ”bogholderiagtig” opfattelse af det offentliges økonomiske rolle. I krisetider skal det offentlige tværtimod holde hånden under økonomien og beskæftigelsen og forhindre krisen og arbejdsløsheden i at bide sig fast.

Men regeringens spareplaner vil have den stik modsatte effekt. De vil koste fyringer og øge arbejdsløsheden, hvilket truer det spinkle økonomiske opsving. Og det vil i sig selv igen forværre de offentlige finanser og reducere væksten og velstanden.

Regeringens økonomiske begrundelser for nulvækst holder således ikke. I realiteten handler sparekravene om ideologi frem for økonomi, om at regeringen benytter anledningen med statsunderskuddet til at gennemføre endnu en etape i tilbagerulningen af velfærdsstaten.

⁴) Kilde: Madsen, Martin og Jeppe Druedahl: Regeringen misbruger EU – henstilling som undskyldning for hestekur i 2010. AE, 2010.

1.3. EFFEKTEN AF NULVÆKST.

Regeringen er selvfølgelig ganske opmærksom på, at der vil være tale om en ”hård nyser” for både befolkningen og de offentlige ansatte.

Regeringen har i forbindelse med nulvæksten derfor fremført en række ”formildende” påstande.

For det første har VK fremført, at det jo ”kun” drejede sig om at aflyse (en begrænset) realvækst, men at det offentlige ville få sine budgetter pris og lønreguleret dvs. ville bevare uændret købekraft i forhold til i dag. - Underforstået: Der er ikke tale om regulære besparelser, hvor man skærer budgetterne ned.

For det andet har regeringen anført, at offentlig beskæftigelse ikke ville blive forringet i og med, at der ville kunne være samme antal offentligt ansatte som i dag.

Og endelig har statsministeren for det tredje gentaget igen og igen, at velfærden heller ikke ville blive forringet.

Ingen af disse ”bortforklaringer” holder imidlertid vand.

Nulvækst er også besparelser.

For de kommende år vil det være nødvendigt med en realvækst i det offentlige forbrug, hvis ikke servicen for den enkelte bruger slet og ret skal forringes.

Det skyldes først og fremmest, at der frem til 2015 bliver mange flere ældre på pension, hvilket i sig selv kræver en betydelig realvækst i det offentlige forbrug på mellem 0,9 og 1,2 pct. årligt i gennemsnit, hvis ikke antallet af offentligt ansatte pr bruger skal reduceres og dermed serviceniveauet. Hertil kommer, at der også på andre områder, fx det sociale område, erfaringsmæssigt er et løbende behov for tilførsel af øgede ressourcer på grund af øgede behov.

Kommunerne kan ikke bare ”aflyse udgiftsvæksten”. Udgiftsvæksten repræsenterer en tilgang af borgere med legitime krav på velfærdsydelse. Når regeringen nedsætter den realvækst i offentlige forbrug til nul i forhold til, hvad der er nødvendigt for at sikre uændret standard og uændret antal offentligt ansatte pr bruger, repræsenterer dette i sig selv dermed betydelige besparelser i serviceniveauet - UDOVER førnævnte 10 mia.kr.

Tilmed underdriver regeringen som anført omfanget af disse besparelser som følge af nulvæksten. Når regeringen i Konvergensprogrammet har opgjort sparekravet for offentligt forbrug til 13,5 mia. kr. til 2013, repræsenterer det hermed et absolut minimum. I forhold til det faktiske udgiftsbehov hidtil og fremover vil besparelserne på offentligt forbrug i realiteten vil løbe op i over 20 mia. kr. frem til 2013 – altså betydeligt mere end regeringen har fremlagt.

Offentlig beskæftigelse forringes.

Heller ikke den anden påstand holder om, at offentlig beskæftigelse ikke vil blive forringet. Det er selvfølgelig korrekt, at når de offentlige budgetter pris- og lønreguleres, vil man kunne beskæftige det samme antal offentligt ansatte som i dag.

Men offentlig beskæftigelse forringes jo kraftigt relativt set. Når realvæksten i det offentlige forbrug nedsættes ned til nul, indebærer det i sig selv betydelige personalebesparelser i forhold til, hvad stigende antal brugere og stigende behov ville have krævet – også på løn.

Forudsættes, at en forholdsmæssig del af den i Konvergensprogrammet varslede besparelse i offentligt forbrug fordeles på løn, svarer det til en samlet offentlig lønbesparelse til 2013 på 9 mia. kr. i forhold til det planlagte udgiftsforløb, hvilket igen svarer til omkring 18.000 stillinger. Men i forhold til faktisk udgiftsvækst/-udgiftspres, vil den samlede offentlige besparelse løbe op i 13,5 mia. kr. over de 3 år, svarende til op mod 27.000 stillinger.

Hertil kommer, at personalebesparelser som følge af nulvæksten, kan risikere at medføre fyringer. Disse besparelser kan nemlig enten gennemføres ved standarden pr bruger nedsættes navnlig indenfor ældrerelateret service. I det tilfælde oprettes der ikke stillinger til flere brugere - eller besparelserne kan gennemføres på andre velfærdsområder for at skaffe flere ressourcer til navnlig de flere ældre brugere. I det sidste tilfælde nedlægges stillinger regulært – formentlig indenfor daginstitutioner og skole.

Nulvækst indebærer altså forringelse af offentlig beskæftigelse og tilmed i betydeligt omfang.

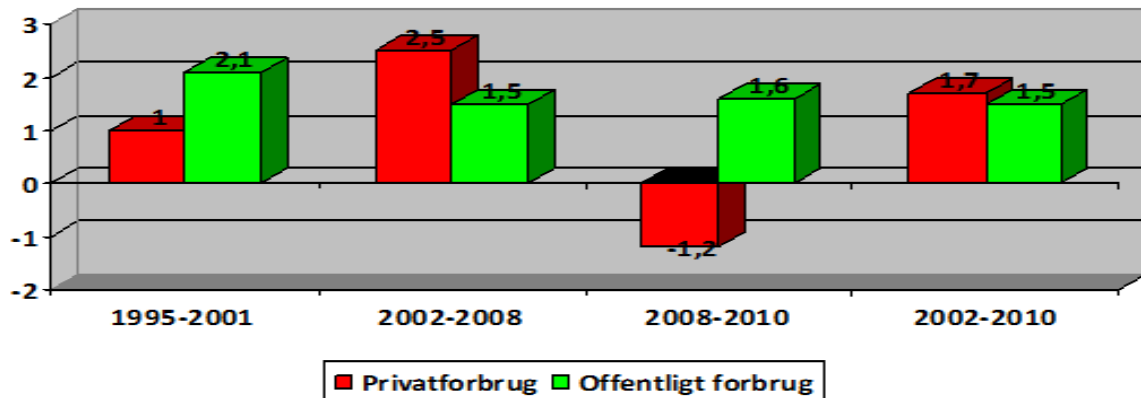
Og velfærden forringes.

Mindst troværdig er statsministerens postulat om, at velfærden ikke vil blive forringet.

Velfærden har i forvejen længe af VK – regeringen været nedprioriteret i forhold til det private forbrug. Det har ideologiske grunde, idet regeringen ud fra sit nyliberalistiske grundlag ønsker at fremme privat forbrug og sektor i forhold til offentligt ditto.

Det fremgår af nedenstående figur, hvor det private forbrug (de røde søjler) i alle årene i gennemsnit har ligget højere end det offentlige forbrug (de grønne søjler) og navnlig i perioden 2002 til 2008. (Se figuren næste side).

Figur: Årlig realvækst i pct. i privat kontra offentligt forbrug⁵.

Velfærden har herved kun lige kunnet holde ”skinnet på næsen” dvs. lige kunnet opretholde standarden med den givne demografiske udvikling og den løbende fordyrelse på de eksisterende ydelser.

Når antallet af ”varme hænder” pr bruger forringes i forhold det påkrævede de næste 3 år for at sikre uændret servicestandard pr bruger, er det også selvkært, at velfærden forringes på trods af regeringens påstand om det modsatte. Oven i købet vil velfærden blive markant forringet bedømt ud fra de personalebesparelser som nulvæksten svarer til.

Nulvækst betyder således ikke blot udgiftsstop, men betyder reelt nedskæring af velfærden i ganske massivt omfang.

Regeringen underdriver således systematisk omfanget af besparelser, af personalebesparelser og af velfærdsnedskæring.

1.4. REGERING VIL OMPRIORITERE FOR 10 MIA.

Til besparelserne i Konvergensprogrammet har regeringen føjet en såkaldt ”omprioriteringsplan.”

Regeringen ønsker at undtage nogle få udvalgte sektorer fra sin tidligere bebudede nulvækst, først og fremmest sundhedsområdet og dermed regionerne. Indenfor disse områder skal udgifterne de næste 3 år have lov til at stige med i alt 10 mia. kr. Sundhedsområdet skal have 5 mia. kr. ”ekstra” frem til 2013, mens uddannelse af unge skal have 2 mia. kr. og der skal afsættes 3 mia. kr. til svage og udsatte.

Men da der samlet fortsat skal herske nulvækst for de offentlige udgifter fra 2011 til 2013, skal andre - stat og kommuner – finde kompenserende ”budgetforbedringer” dvs. opveje denne ekstra ”uddeling” med ekstra besparelser.

Da regionerne i ”et omfang” friholdes for nulvæksten, bliver det stat og kommuner, der til gengæld skal spare ekstra: 6 mia. kr. skal spares i staten og 4 mia. kr. i kommunerne. Det sidste har

⁵) Ibid.

regeringen vedgået vil koste op til 8.000 stillinger. Da sundhed skal skånes, bliver det hermed daginstitutioner, folkeskole og ældrepleje, som skal holde for. De gamle og børnene kommer til at betale til sygehusenes drift.

Regeringen har gerne villet fremstille det som om dette var de totale besparelser. Men det er på ingen måde tilfældet. De besparelser på 10 mia. kr., som regeringen nu aktuelt har annonceret i stat og kommuner - kommer OVENI de besparelser, som VK tidligere har fremlagt i det såkaldte "Konvergensprogram".

Hertil kommer, at statsministeren ikke har kunnet "udelukke fyringer" i forbindelse med, at kommunerne som nævnt indledningsvis skal frigøre 4 mia. kr. og reducere med 8.000 stillinger. Det forbehold er nok ganske klogt, for der kan næppe undgås fyringer. Og hvis kommunerne bliver nødt til at fyre i den forbindelse, vil det i hvert tilfælde koste det offentlige dagpengeudgifter og mistede skatteindtægter. Antages, at 50 pct. fyres, kan det derfor – for at opnå samme nettobesparelse – stiger omfanget af stillingsnedlæggelser til 12.000 frem til 2013.

Hertil kommer, at også den statslige andel af ekstrabesparelserne på 6 mia. kr. må forventes at munde ud i stillingsnedlæggelser, hvilket indtil nu ikke er omtalt af regeringen. Her må nok en mindre del end i kommunerne forventes at falde på løn, men antages det, at blot en tredjedel af den statslige besparelse på 6 mia. kr. skal spares gennem stillingsreduktion, skal der nedlægges omkring 4000 stillinger frem til 2013

Alene de samlede besparelser i kommuner og stat blot som følge af omprioriteringsplanen på 10 mia. kr. kan altså løbe op i nedlæggelse af op til 16.000 stillinger.

1.5. HVAD SKAL DER SPARES I KOMMUNERNE?

Mere end 2/3 af det offentlige forbrug til serviceydelser afholdes i kommuner og regioner, der således bliver hovedmål for besparelserne.

Det bliver imidlertid som fremgået især kommunerne, som kommer til at stå for skud, idet sundhedsudgifterne og dermed regionerne som anført ifølge regeringen i "et opfang" er undtaget fra nulvæksten⁶.

Alene som følge af nulvæksten skal kommunerne årligt på drift og serviceudgifterne minimum skulle spare omkring 3 kr. Og herudover skulle sørge for at bremse deres andel i den opdrift i udgifterne, der har indtil nu har været 2 mia. kr. yderligere. (Se tabel næste side).

⁶) Jf. Regeringen: Danmarks Konvergensprogram 2010.

Tabel: Besparelse i kommuner 2011 til 2013 (mia. kr.)⁷.

	2011	2012	2013
Kommunernes andel af besparelse ift. planlagt realvækst i offentligt forbrug	3	3	3
Kommunernes andel af yderligere besparelse ift. faktisk realvækst i offentligt forbrug	2	2	2

Hertil kommer så de godt 1,5 mia. der skal spares årligt frem til 2013 som følge af omprioriteringsplanen.

Det er samlet set meget betydeligt besparelser, som ikke vil kunne indfries gennem effektivisering, jf. længere fremme. Så betydelige besparelser svarer til omfattende personalebesparelser, jf. nedenstående figur, og betyder dermed massiv forringelse af de borgerrettede velfærdsydelser.

Alene nulvækst i forhold til planlagt vækst i 2015 planen vil svare til et mindsket personaleforbrug på 4.000 personer årligt, mens det i forhold til faktisk vækst løber op i 6.500 personer årligt.

Bliver det i et omfang tale om fyringer på ikke-ældrerelaterede områder, jf. foran, vil det svare til henholdsvis 4.500 respektive 7.500

Tabel: Årlig gennemsnitlig minimums - og maksimumseffekt på samlet kommunal + regional beskæftigelse 2011 til 2013 af nulvækst⁸.

	Minimumsreduktion	Maksimumsreduktion
Reduktion i kommunalt personaleforbrug i forhold til planlagt vækst	4.000	4.500
Yderligere reduktion i kommunalt personaleforbrug i forhold til faktisk vækst	2.500	3.000

⁷) Kilde Lund, Henrik Herløv: REGERINGENS "KONVERGENSPROGRAM": Effekt, begrundelser og alternativer vedr. nulvækst. 4. reviderede udgave.

⁸) Kilde: Egen beregning på basis af Danmarks Statistik samt Madsen, Martin: Kommunal nulvækst i to år vil koste 10.000 job. AE, 29/1 2010.

1.6. EFFEKTIVISERING, UDLICITERING OG BRUGERBETALING – ET ALTERNATIV?

Kan effektivisering give besparelserne?

Ifølge regeringen behøver de omfattende besparelser imidlertid ikke at føre til velfærdsforringelser, idet kommunerne kan rationalisere sig til besparelser på mindst 10 mia. kr., hvis i hvert fald skal tro på et katalog over sparemulighederne i kommunerne fremlagt af regeringen. Kataloget peger på følgende sparemuligheder:

• Digitalisering af dokumenter:	op til 1,1 mia. kr.
• Koordinering af indkøb:	mindst 800 mio. kr.
• Nedbringelse af sygefravær:	400 mio. kr.
• Administrative effektiviseringer:	1,9 mia. kr.
• Samling af administrative opgaver:	Spar 300 mio. kr.
• Børnepasning:	2,3 mia. kr.
• Folkeskole:	1,3 mia. kr.
• Ældreområdet:	2,5 mia. kr.

Der er i høj grad tale om et opkog af regeringens tilsvarende effektiviseringsplan fra 2008⁹ samt regeringens såkaldte afbureaukratiseringsplan fra 2009¹⁰ og som efterfølgende har været indarbejdet i kommuneaftalerne for 2009 og 2010.

Selvfølgelig kan der effektiviseres i kommunerne. Men der er ikke meget nyt i regeringens seneste effektiviseringskatalog og forslagene omhandler i vid udstrækning rationaliseringstiltag, som kommunerne længe har været i gang med, fx indkøbsaftaler, digitalisering og indførelse af IT – teknologi samt nedbringelse af sygefravær. Og ”de lavthængende frugter” er for længst høstet, fx på det administrative område.

Yderligere effektiviseringsgevinster vil kræve et langt sejt træk og tilmed yderligere investeringer på fx energi og IT – området. Det forekommer derfor helt urealistisk, at man over en kort årrække skulle kunne trække adskillige milliarder yderligere hjem i besparelser herigennem.

Og hvad angår de godt 6 mia. kr., som regeringen mener kommunerne kan spare på børnepasning, folkeskole og ældrepleje gennem benchmarking dvs. ved at lære af de ”mest effektive” og ”billigste” kommuner, så har disse kommuner ofte lavere udgifter i kraft af borgere med ”nemmere” behov og/eller i kraft af lav service. Skal kommuner med større arbejdsløshed og/eller flere sociale problemer og/eller flere indvandrere tilpasse sig sådanne ”minimumstandarder”, handler det derfor reelt ikke om effektivisering, men om serviceforringelser i milliardklassen.

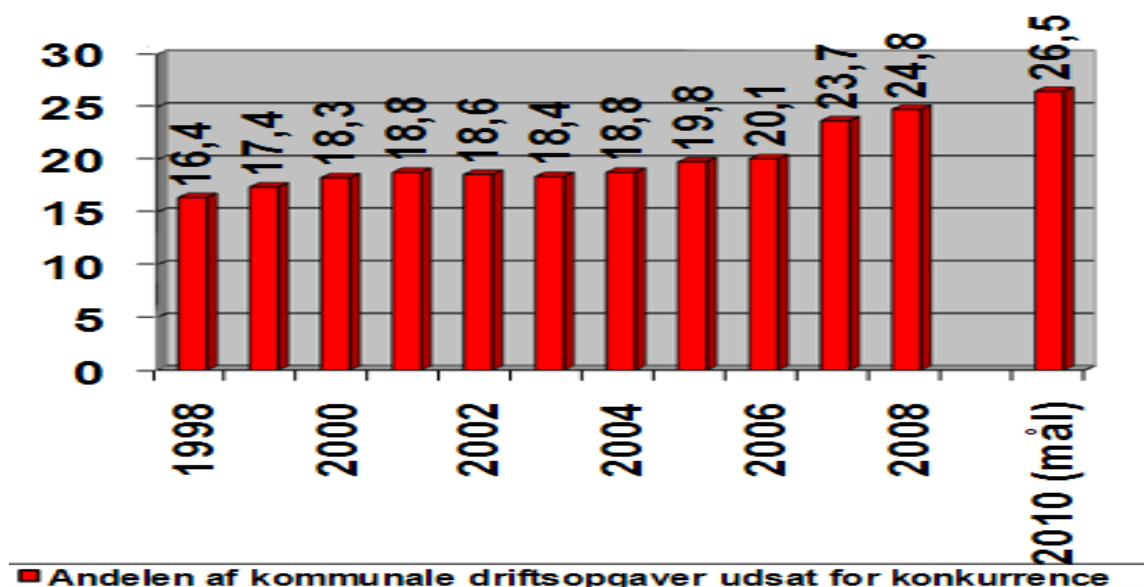
⁹) Regeringen: Handlingsplan for at frigøre ressourcer til borgernær service. Juni 2008.

¹⁰) Regeringen: Handlingsplan for at frigøre ressourcer til

Kan udlicitering og new public management løse problemerne?

I forbindelse med offentlige besparelser har det fra regeringen – samt fra Dansk Industri, CEPOS o.l. - også været anført, at kommunerne kan spare gennem udlicitering. Regeringen har i sit nylige arbejdsprogram da også lagt op til at kravet om udlicitering i kommunerne skal øges med 1 pct. hvert år fra aktuelt 26, 5 pct.¹¹.

Diagram: Andel af kommunale driftsopgaver "udsat for konkurrence"¹².

Men der er som det fremgår af ovenstående figur allerede udliciteret i betydeligt omfang, hvilket også betyder, at det oplagte område såsom rengøring, IT, madlavning, infrastrukturprojekter og vedligeholdelse for længst er udliciteret. Også her gælder det, at "lavthængende frugter" for længst er høstet.

Samtidig gælder om udlicitering og privatisering, at de universelt gældende økonomiske fordele, som ofte hævdes af nyliberale økonomer, politikere og organisationer, på ingen måde er dokumenteret¹³. Tværtimod bygger disse undersøgelser som regel på et frit i luften svævende postulat om, at resultater fra udlicitering på områder som fx rengøring, hvor produktet let kan opgøres og resultatet let kan måles, uden videre kan overføres til de helt anderledes komplekse og menneskeorienterede opgaver, som det offentlige varetager på velfærdens kerneområder.

¹¹) Jf. Regeringen: Arbejdsgrundlag 2010.

¹²) Kilde: Jyllandsposten 2/10 - 07 /Finansministeriet.

¹³) jf. Greve, Carsten: Konkurrence og offentlig servicelevering. Sept. 2008.

Men hvis det var så let, var det naturligvis for længst sket, hvilket viser, at disse beregnede ”superbesparelser” på 10, 15 og 20 mia. kr. ved at udlicitere velfærdsopgaverne i kommunerne er grebet ud luften.

Hertil kommer, at mange af disse nyliberalistisk inspirerede udliciteringsregnestykker negligerer bagdele og ulemper for kommunerne ved udlicitering. Udlicitering kan være et ”tveægget sværd” for kommunerne, idet der kan være betydelig risiko for, at indhøstede besparelser i realiteten finansieres enten gennem reduceret kvalitet for brugerne eller gennem forringelse af medarbejdervilkår¹⁴. Eksempler på det første kendes fra fx udlicitering af rengøring og på det sidste fx fra buskørsel.

Endvidere kan der ved udlicitering være risiko for, at besparelser fremkommer gennem ”dumpingtilbud”, som siden – når kontrakterne er indgået og den private leverandør står stærkt ”på markedet” – indhentes gennem prisforhøjelser. Dette viser også faren ved, at det offentlige gennem udlicitering mister ekspertise og kapacitet og dermed evne til at give et modspil. Et velkendt eksempel herpå er udliciteringen af redningstjeneste, der nærmeste har etableret et privat monopol i skikkelse af Falck.

Endelig er der ganske store såkaldte ”transaktionsomkostninger” i forbindelse med udlicitering og privatisering dvs. omkostninger i forbindelse med gennemførelse af udbud, kontraktudfærdigelse samt opfølgning på kontrakter.

Udlicitering og privatisering er således på ingen måde en gratis garanti for besparelser.

Er brugerbetaling et alternativ til besparelser?

Det har i Kommunernes Landsforening været foreslået, at kommunerne for at undgå besparelserne skulle have lov til at indføre brugerbetaling. Som eksempel har været peget på, at velhavende pensionister fx kunne betale for rengøring.

Men brugerbetaling for velhavende pensionisters rengøring vil reelt ikke forslå noget videre i forhold til regeringens krav om at spare 31 mia. kr. i kommunerne. For at aflyse så store besparelser, skal brugerbetaling ikke blot indføres på alle velfærdsområder, men også for alle borgergrupper udover måske lige de aller-allerfattigste.

Brugerbetaling for velhavende pensionisters rengøring kan måske se forholdsvis tilforladeligt og harmløst ud, men gennemføres det, vil der være åbnet en ladeport, hvor kommunernes massive økonomiske behov pga. regeringens pres lynhurtigt vil sørge for, at brugerbetaling vinder indpas på alle områder.

Og indføres brugerbetaling over en bred bank i kommuner, vil det vende den tunge ende nedad. De økonomisk svageste er ofte også de, der samtidig har det største behov for og træk på velfærdsydelse. Det er dermed også dem, der vil få en større økonomisk byrde i fremtiden ved en

¹⁴) Jf. Lund, Henrik Herløv: New Public Management eller tillidsstyring. 2009.

massiv indførelse af brugerbetaling. Hermed vil uligheden vokse eklatant.

Der vil ved indførelse af brugerbetaling for ældre også være den yderligere urimelighed, at det kommer efter at de ældre igennem mange års skattebetalinger i deres arbejdsliv allerede HAR bidraget til finansieringen af velfærdssamfundet og dermed har sparet op til til velfærdsydelse uden betaling. Hvorfor skal de betale for velfærden to gange?

Man kan måske forsøge at modificere brugerbetalingssystemer fordelingspolitisk, fx kan der indføres et maksimalt loft over brugerbetalingen eller de laveste indkomster kan undtages. Men der er ikke meget mening i at indarbejde en lang række af undtagelser i et brugerbetalingssystem. Det vil gøre betalingssystemerne ugennemskelige for befolkningen og politisk uacceptable.

Forslaget om indførelse af brugerbetaling garneres ofte med tilsyneladende velmenende tanker om, at så kan man til gengæld ”målrette” (gratis) velfærdsydelser mod de fattigste og mest trængende.

Det er imidlertid kun en tilsyneladende besnærende argumentation. Et sådan velfærdssystem er i dag kendt fra USA og Storbritannien. Men konsekvensen er en kraftig forringelse af velfærdsydelsens niveau og standard. Når den brede befolkning ikke selv nyder godt af de gratis velfærdsydelser, vil de heller ikke betale til dem. Dermed vil der ikke være økonomisk finansiering til andet end et meget skrabet ydelsesniveau og omfang. ”Welfare for the poor” er ”poor welfare”.

Endelig vil brugerbetaling primært have en besparende funktion for kommunerne ved at reducere efterspørgslen efter velfærdsydelser (men altså på bekostning af de med størst behov), men vil derimod ikke betyde de store merindtægter. Indføres der brugerbetaling på hidtil skattefinansierede ydelser, betyder det jo reelt indførelse af dobbeltbetaling for de samme ydelser og vil derfor blive ledsaget af et krav om nedsættelse af skatter og/eller bloktilskud. Og så er kommunerne økonomisk jo lige vidt.

2. DEL: VEJE UD AF KRISEN, ARBEJDSLØSHEDEN OG STATSUNDERSKUDDET.

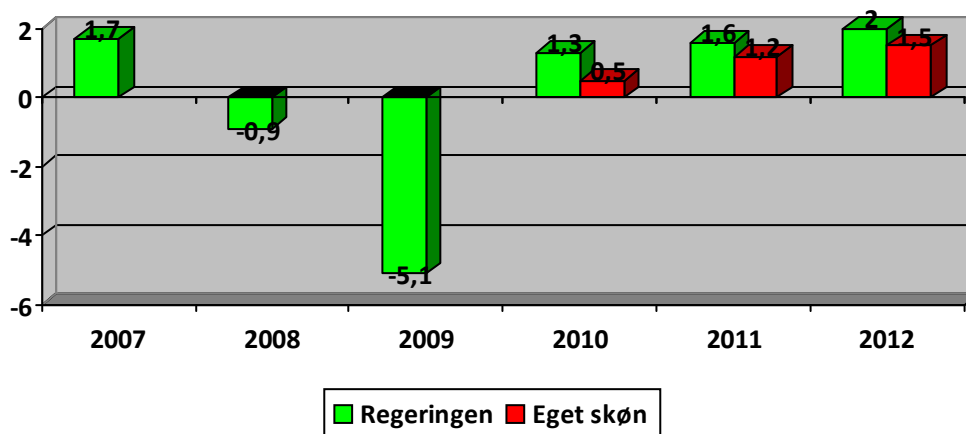
I dette notatets anden del diskuteres som anført veje ud af krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. Der redegøres først for krisen og statsunderskuddet og arbejdsløsheden. Dernæst overvejes elementer i en vækst - og beskæftigelsesstrategi, herunder beskæftigelsesforslag fra fagbevægelsen. Endvidere diskuteres, hvorledes der sættes gang i produktivitet og vækst. Endelig overvejes, hvor pengene skal komme fra til at reducere arbejdsløshed og statsunderskud.

2.1. ÅRSAGER TIL KRISEN.

Krisen.

Danmark er i 2008 og 09 blevet ramt hårdt af krise og vækstfald, hvad der tydeligt fremgår af de store fald i BNP i 2008 og især 2009, jf. nedenstående figur.

Figur: Årlig realvækst i BNP (pct.) 2007-2012¹⁵.

Dette skyldes i betydeligt omfang udefra kommende faktorer, navnlig den internationale finanskrisen og den herefter følgende globale handelskrise.

Men regeringens økonomiske politik har et stort medansvar. Regeringens lånereformer og skattestop og skattelettelsespolitik var således stærkt medvirkende i begyndelsen af 00'erne at skabe en boligboble og for at den løb løbsk, hvilket betyder at Danmark nu skal igennem et ekstraordinært stort fald i boligpriserne og at krisen og konsekvenserne heraf i form af arbejdsløshed og statsunderskud bliver ekstra mærkbart og langvarigt i Danmark. Efter krisens gennemslag har

¹⁵) Kilde Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet..

regeringens økonomiske politik også et medansvar for krisen, arbejdsløsheden OG statsunderskuddet, idet regeringen af ideologiske grunde primært har satset på at imødegå krisen gennem stimulering af det private forbrug.

Det har imidlertid været økonomisk ineffektivt, fordi danskerne – navnlig boligejerne – på grund af krisen har sparet og nedbragt gæld i stedet for at forbruge. Her ville det have været langt mere økonomisk effektivt at øge offentlige investeringer og offentligt forbrug, hvor der ikke er nogen opsparing og mindre import.

Regeringens medansvar for statsunderskuddet.

Fordi regeringen har brugt finanspolitikken ineffektivt, har den herigennem også bidraget til at øge statsunderskuddet.

Men det er ikke det eneste medansvar regeringen har for statsunderskuddet. VK – regeringen har for det første et medansvar, fordi den har gennemført betydelige ufinansierede skattelettelser de senere år. I 2008 og 2009 blev der som led i ”Lavere skat på arbejde” givet i alt 10 mia. kr. i ufinansierede skattelettelser¹⁶, for hvilke regningen i 2015 planen blev sendt ud i fremtiden i form af et underskud på 14 mia. kr. Også skattereformen i Forårspakke 2.0 har været underfinansieret idet der i 2010 til 2012 gives i alt omkring 30 mia. kr. i skattelettelser¹⁷, som først senere indhentes, hvis de da indhentes?

Under alle omstændigheder vil i 2011 og 2012 således skattelettelser uden modsvarende aktuel finansiering bidrage med op mod 25 mia. til statsunderskuddet. Hertil kommer, at under VK har regeringens skattestop og skattelettelsespolitik systematisk lænset de offentlige for indtægter, således at der i 2010 årligt mangler op mod 60 mia. kr. i statskassen, jf. nedenstående tabel:

Tabel. Provenueffekt af skattestop og skattelettelser 2002 til 2010 (løbende priser)¹⁸.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002-10 (2010-niveau)
Lavere skat på arbejdsindkomst og Forårspakken i 2004	-	-	9,9	10,3	10,7	11,1	11,8	11,9	12,3	83,4
Lavere skat på arbejde i 2008 og 2009	-	-	-	-	-	-	4,3	9,3	9,7	23,7
Forårspakke 2.0	-	-	-	-	-	-	-	-	13,1	13,1
SP-suspension	-	-	3,9	3,9	4,3	4,5	4,6	4,8	5,4	33,6
Skattestop for ejendomsværdiskatten	0,4	1,0	1,5	3,3	4,7	7,8	9,5	6,6	6,8	44,0
Skattestop for bilafgifterne	-	0,4	0,7	1,1	1,5	1,8	2,7	3,2	3,9	15,9
Stop for indeksering af punktafgifter	-	1,3	2,1	3,4	4,7	5,8	7,5	8,1	8,3	43,3
Skattepolitikken i alt	0,4	2,7	18,1	22,0	25,9	31,0	40,4	43,9	59,5	257,0

¹⁶) Andersen, Lars og Martin Madsen: Ufinansierede skattelettelser skabte holdbarhedsproblemet. 18/1 2010.

¹⁷) Jf. Konvergensprogram 2009, s 56.

¹⁸) Kilde: Svar fra skatteminister Kristian Jensen til Frank Åen, jf. Børsen 3/10 2009.

Dette har kunnet lade sig gøre, så længe der var højkonjunktur og statskassen på grund af høje oliepriser og værdipapirkurser tilmed kunne leve højt på henholdsvis engangsindtægter fra Nordsøskat og pensionsafkastskat. Men med disse engangsindtægters forsvinden viser det sig jo nu, at der i realiteten ikke har været råd til disse skattelempelser.¹⁹

Arbejdsløsheden.

Med finanskrisen og den derefter følgende realøkonomiske krise er arbejdsløsheden steget overalt i den globale økonomi, herunder i Danmark.

Arbejdsløsheden i Danmark ligger på indeværende tidspunkt på omkring 115.000 registrerede ledige. Hermed fås imidlertid ikke et udtømmende billede af den reelle ledighed, idet der udover disse forsikrede ledige er et betydeligt og stigende antal ikke registrerede ledige, blandt andet af ikke-forsikrede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere²⁰. Denne yderligere ledighed udgør ved udgangen af 2009 omkring 57.000 personer (ekskl. studerende) og bruttoledigheden udgør således 176.000 personer²¹.

Den reelle arbejdsløshed ligger således betydeligt højere end det officielle tal omkring 100.000 personer.

Arbejdsløsheden må endvidere i 2010 forventes at stige uanset evt. økonomisk opsving, idet arbejdsløsheden altid løber bagefter den økonomiske udvikling.

Men også i de herefter følgende år må forventes en vedvarende høj arbejdsløshed. Det skyldes, at hjælpepakkerne til finanskrisen overalt i den vestlige verden har medført store statsunderskud og derfor vil blive søgt nedtrappet.

Dette vil imidlertid modvirke den økonomiske vækst og gøre denne svag, langsom og usikker. Hertil kommer, at virksomhederne med skærpet konkurrencekamp må forventes at lægge øget vægt på produktivitetstigninger i de kommende år. Den vækst, vi får, vil dermed i høj grad blive ”jobløs”.

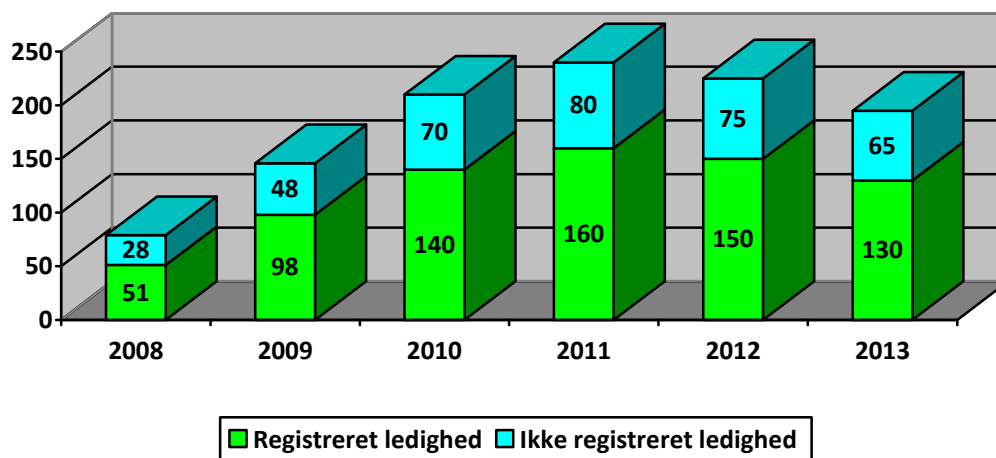
Bruttoledigheden må således i de kommende år i Danmark forventes at ligge mellem 200 og 250.000 personer eller et sted mellem 7 og 9 pct. (Se figuren næste side).

¹⁹) Jf. Mogensen, Lars Trier: Hjorten har lokket Bæstet i en fælde. Politiken 16. februar.

²⁰) Disse ikke registrerede ledige opgøres ikke af den løbende arbejdsløshedsstatistik fra Arbejdsmarkedsstyrelsen (CRAM – statistik), men med mellemrum af Danmarks Statistiks arbejdskraftundersøgelse (AKU)

²¹) Pedersen, Frederik I: De officielle arbejdsløshedstal undervurderer nedturen. AE, 18/2 2010.

Figur: Bruttoledighed i Danmark 2008 til 2013 (årgennemsnit)²².

2.2. VÆKST - OG BESKÆFTIGELSESPOLITIK.

Vi kan ikke spare os ud af krisen.

Det er altså udsigt til en ganske høj arbejdsløshed i en årrække fremover. Det kalder naturnødvendigt på overvejelser om, hvad der kan gøres for at nedbringe denne arbejdsløshed i lyset årsagerne til den?

For ikke blot er arbejdsløsheden et betydeligt menneskeligt og økonomisk problem for de ledige, som rammes af jobtab, indkomstnedgang og usikkerhed. Men arbejdsløsheden repræsenterer også et betydeligt samfundsøkonomiske problem med tab af vækst og velstand og med forværring af de offentlige finanser, som følge af stigende udgifter til dagpenge og faldende skatteindtægter. Det skal dog siges, at Danmark på ingen måde befinder sig ved randen af en økonomisk afgrund, idet Danmark gennem en række år med statsoverskud har nedbragt hidtidig stats og udlandsgæld betydeligt.

Som anført har regeringen af ideologiske grunde ikke ville føre en effektiv økonomisk politik mod krisen og arbejdsløsheden. Og den førte økonomiske politik har nærmest bidraget til at øge statsunderskuddet. Men da VK af ligeledes ideologiske grunde heller ikke vil røre ved skatterne, er der for regeringen kun tilbage at "spare sig ud" af krisen og statsunderskuddet.

Men regeringens nulvækstplaner vil alt andet lige true det spinkle opsving og forværre arbejdsløshed, hvilket i sig selv yderligere vil belaste de offentlige finanser. Vi kan ikke spare os ud af krisen.

²²) Kilde: Økonomisk Redegørelse dec. 09, s 10, Dansk Økonomi Efterår 2009, s 5 samt egen vurdering i "Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. www.henrikherloevlund.dk/artikler/Krisepolitik (skøn justeret siden da i henhold til økonomisk udvikling).

I modsætning til denne sparestrategi handler en mere effektiv økonomisk politik mod både arbejdsløshed og statsunderskud om, at vi skal vokse os ud af krisen. Kampen mod arbejdsløsheden og kampen mod statsunderskuddet går hånd i hånd. Når beskæftigelsen øges, reduceres ledigheden. Den økonomiske vækst OG velstanden stiger. Den øgede velstand kommer os til gode både med hensyn til at nedbringe statsunderskuddet og bekæmpe arbejdsløsheden ligesom det offentlige vinder på færre dagpengeudgifter og flere skatteindtægter.

I forbindelse med en vækstpolitik vil det være mere effektivt at bruge den offentlige økonomi som løftestang for reduktion af arbejdsløsheden og den private sektor, jf. nedenstående tabel, hvor det ses at beskæftigelsesvirkningen af fx offentlige investeringer er 3 til 4 gange så stor som af skattelettelser.

Tabel: Beskæftigelsesvirkning af finanspolitisk lempelse for 10 mia.²³.

	Første år	Andet år
Offentlige investeringer	9.700	13.200
Skattelettelse	2.000	5.500

Elementer i en beskæftigelsesstrategi.

Oppositionen har da også fornuftigvis foreslået at øge de offentlige investeringer med 34 mia. kr. over to år for herigennem at øge beskæftigelsen med omkring 40.000 personer. Det ville være et godt skridt i den rigtige retning, men problemet er, at det er forholdsvis dyrt med omkring 1 million kr. pr skabt arbejdsplads og at der er brug for mere, hvis vi skal undgå en bruttoledighed på op mod 250.000 personer.

Derfor må øgede offentlige investeringer kombineres med øget offentlig beskæftigelse. Offentlige investeringer indenfor energi og miljø, byggeri og vedligeholdelse samt infrastruktur og trafik kan øges for 20 til 25 mia. kr. og dermed øge beskæftigelsen med 25 til 30.000 personer. Mens offentlige beskæftigelse indenfor uddannelse, ældrepleje og sundhed kan øges for omkring 20 mia. kr. med en forøgelse af beskæftigelsen på mellem 30 og 40.000 personer²⁴.

Øgede offentlige investeringer og øget offentlig beskæftigelse vil være delvist selvfinansierende, idet det offentlige i gennemsnit vinder omkring 330.000 kr. når en ledig kommer i beskæftigelse. Og det økonomiske udbytte i form af reduktion af ledighed og herigennem af øget vækst og reduktion af statsunderskud vil som anført være betydeligt større end ved skattelettelser.

²³) Kilde: AE – rådet.

²⁴) Jf. ” Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet.
www.henrikherloevlund.dk/artikler/Krisepolitik

En række faglige organisationer har peget på områder, hvor sådan offentligt beskæftigelsesfremme kan iværksættes. Fagforbundet 3 F har med rapporten ”Grønne jobs” peget på muligheder for over en årrække at skabe 50.000 nye jobs indenfor energibesparelse alternativ energi og kollektiv trafik²⁵. Ved en årlig investering på omkring 28 mia. kr. over i alt 20 år vil planen direkte skabe op mod 30.000 jobs og give en afledt beskæftigelseseffekt på over 20.000 jobs.

Også for kommunerne har LO Storkøbenhavn med rapporten ”Grønne jobs i kommunerne” peget på et betydeligt potentiale for jobskabelse gennem miljø og klimainitiativer samt kollektiv trafik og renovering²⁶.

Endelig har også indenfor byggefagene TIB og BAT – kartellet²⁷ samt Byggefagenes Samvirke peget på betydelige jobskabesmuligheder indenfor energirenovering, klimasikring og bedre vedligeholdelse²⁸. Byggefagenes Samvirke har med et udspil om ”Klima og byggeri” foreslået energirenovering finansieret gennem boligejernes lånoptagelse med statsgaranti dvs. altså uden offentlige tilskud til boligejerne. At energirenoveringen kan betale sig også for boligejerne sikres gennem, at der i hvert tilfælde udarbejdes en tilbagebetalingsplan under medvirken af en energisagkyndig.

Med en investering på 20 milliarder årligt sigter planen på samlet at opnå 20.000 flere i arbejde årligt og at 200.000 boligenheder renoveres årligt.

Efterløns – og dagpengeindgreb virker ikke.

Skal krisen og arbejdsløsheden bekæmpes kræver det en vækst og beskæftigelsespolitik. Fra nyliberale økonomer og politikere fremføres imidlertid en ”patentmedicin” om, at afskaffelse af efterlønnen og forringelse af dagpengeordningen vil kunne skabe øget beskæftigelse og modvirke statsunderskuddet.

Men sådanne tiltag vil ikke virke i en situation med høj og vedvarende arbejdsløshed indenfor en overskuelig årrække, for en forøgelse af arbejdsudbuddet herigennem vil kun kunne omsættes i øget beskæftigelse, hvis der er efterspørgsel efter mere arbejdskraft.

Med udsigt til vedvarende høj arbejdsløshed de kommende år vil det at sløjfe efterlønsordningen dermed kun flytte efterlønsmodtagerne over i arbejdsløsheds køen og da satsen for dagpenge tilmed er højere end for efterløn fra 60 år, vil det oven i købet øge statsunderskuddet.

²⁵) 3F og Det Økologiske Råd: Grønne jobs. Sept. 2009.

²⁶) LO – Storkøbenhavn: Grønne jobs i kommunerne. Dec. 09

²⁷) BAT – Kartellet: ”Energibesparelser i byggeriet” og ”Forslag til at øge aktiviteten i byggesektoren”.

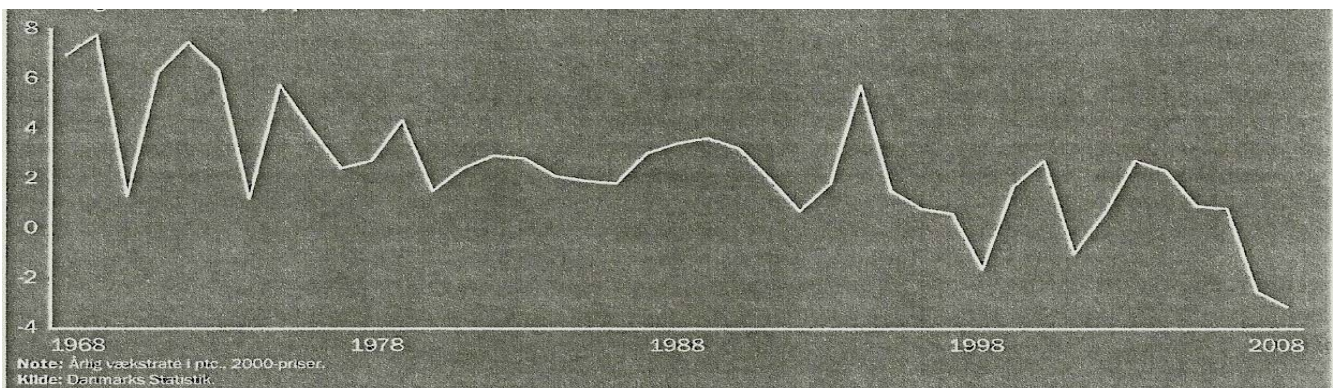
²⁸) Byggefagenes Samvirke: Byggefagene, klima og byggeri.

De nyliberale ”patentmedicinere” er ikke blot en ingen løsning, men en helt fejlagtig løsningsmodel, der mere synes dikteret af ideologiske end økonomiske overvejelser og burde være mod økonomisk bedre vidende.

2.3. HVORDAN SÆTTER VI GANG I PRODUKTIVITET OG VÆKST?

Et stort økonomisk problem på længere sigt er, at ikke blot har økonomien udviklet sig usundt takket være regeringens fejlagtige økonomiske politik, men regeringen har forsømt at tage hånd om grundlæggende økonomiske problemer, herunder ikke mindst at produktivitetstilvæksten er faldet til et historisk lavpunkt i VK – regeringens tid, således som det fremgår af nedennævnte figur, hvor det tydeligt ses, hvorledes produktivitetstilvæksten dykker efter 2002:

Figur: Årlig produktivitetstilvækst i Danmark i pct. af BNP 1968 – 2006.²⁹

Det er et kæmpestort økonomisk problem, fordi det historisk set i Danmark er fra produktivitetstilvæksten den økonomiske vækst er kommet. Den lave produktivitetstilvækst betyder dermed tab af vækst og velstand.

Problemet skyldes, at investeringerne i ny teknologi er haltet bagefter og hænger igen sammen med, at den nyliberale forkælelsespolitik overfor erhvervslivet blev en ”sovepude” for virksomhederne.

Her hjælper nyliberale ”patentmedicinere” med efterløns og dagpengeindgreb ikke. Der skal derimod føres en målrettet erhvervs- og forskningspolitik, som sigter på teknologisk udvikling i virksomhederne. Og der skal føres en målrettet selskabsskattepolitik, som sigter på at stimulere investeringer i stedet for blot at belønne overskud uanset om det investeres³⁰.

²⁹) Kilde: Ugebrev Mandag Morgen. 11. januar 2010.

³⁰) Jf. Vangskjær, Kai og Lund, Henrik Herløv: Vejen ud af krisen – gang i 10’erne.

2.4. HVOR KOMMER PENGENE FRA?

Skattestop må rulles tilbage.

VK-regeringens skattestop og skattelettelsespolitik har som anført et meget stort medansvar for det aktuelle statsunderskuds størrelse, og det er derfor her en løsning på problemet i høj grad må søges.

De ”dækningsløse” skattelettelser må tilbageføres. Det vil gøre ondt – ikke mindst på de, som hovedløst har bevilget dem. Men det er det eneste rigtige frem for at lade velfærden og den kommunale og regionale service betale og bløde, således som regeringens strategi synes at være.

Det må i denne forbindelse hilses velkomment, at oppositionen med sit skatteudspil vil indføre en millionærskat samt beskatte virksomheder og finansinstitutioner kraftigere og at midlerne hertil skal reserveres til et løft i velfærden³¹. Og det er godt at oppositionen i lyset af regeringens nulvækstplaner har droppet skattestoppet samt vil udskyde VKO skattelettelser i 2011.

Såvel af hensyn til en mere retfærdig fordelingsprofil som af saneringen af de offentlige finanser bør skattestoppet rulles tilbage.

Annuler skattelettelser til de højere indkomster.

Også de borgerliges skattelettelser for de højere indkomsters vedkommende bør rulles tilbage. Både /skattestoppet og VKO´s skattelettelser har i udpræget grad favoriseret de højere indkomster og spist de lavere af med smålempler. Nu må de højere indkomster til at betale mere IGEN.

Oppositionens forslag om en millionærskat er i sig selv godt, men det er dog mindre godt, at størstedelen af VKO´s skattelettelser til de højere indkomster på sigt hermed ikke ændres. At beskatte blot millionærerne er næppe tilstrækkeligt til at finansiere velfærd, vækstpolitik og nedbringelse af statsunderskud.

Også indkomster i den højere ende under millionen må betale mere igen.

De skattelettelser fra skattereformen i 2009, som fastholdes, bør omlægges, således at de i højere udstrækning gives til lavere indkomster. Herved opnås ikke blot en mere rimelig fordelingsprofil, men det offentlige kan også øge forbrugskvoten og dermed beskæftigelsen, ved at øge beskatningen af de rigeste med den høje opsparingskvote, og nedsætte skatten for dem, der har lave indkomster, men en høj forbrugskvote.

Et bidrag et højere og mere socialt retfærdigt forbrug kan også opnås gennem at opregulere indkomstoverførsler, herunder ikke mindst dagpengene, som gennem en årrække i kraft af utilstrækkelig taktregulering er blevet halveret i sin dækningsgrad.

³¹) Jf. S og SF: Fair Forandring

Opsparing og virksomheder bør beskattes kraftigere.

Alle skattebegunstigelser af privat opsparing bør endvidere afvikles og der bør indføres en højere beskatning på afkast af opsparing ligesom fradrag for pensionsopsparing bør saneres.

Formueskatten bør genindføres.

Trods aktuelt faldende huspriser har navnlig velhavere opnået store kapitalgevinster gennem mange års stigende huspriser, og det ville være rimeligt, om en del af denne opsparede værdistigning tilfaldt det offentlige, eventuelt realiseret ved ejerskifte. Derfor bør ejendomsværdiskatten enten gradvist reetableres eller erstattes med en kapitalgevinstbeskatning i forbindelse med salg.

Endvidere bør selskabs og virksomhedsbeskatningen hæves samtidig med, at der i øget udstrækning gives fradrag for dokumenterede investeringer. Og beskatningen af finansielle institutioner skal skærpes som foreslået af oppositionen.

I den forbindelse skal der også ryddes kraftigt op i 24 mia. tilskud, som erhvervslivet årligt modtager, herunder igennem skattesystemet.

Henrik Herløv Lund

April 2010

AF SAMME FORFATTER.

Lund, Henrik Herløv: Ingen mirakelkure mod VK 's besparelser – efterlønsindgreb, brugerbetaling, effektivisering og udlicitering ikke noget alternativ. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Mirakelkure.doc
KRITISK ANALYSE, 8. s., april 2010. Bragt som kommentar i Information 21/4 2010

Lund, Henrik Herløv: Regeringens konvergensprogram – effekt, begrundelser og alternativer til nulvækst. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Konvergensprogram.doc
KRITISK RAPPORT, 37 s., marts - april 2010

Lund, Henrik Herløv og Vangskjær, Kai: Vejen ud af krisen - gang i 10'erne. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Gangi.doc Kronik i Information.

Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet – vækst eller sparestrategi? www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Krisepolitik.doc
KRITISK RAPPORT, 70. s., marts - april 2010

Lund, Henrik Herløv: Tak og lov for efterlønnen. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Kronikefterloen.doc
KRITISK ANALYSE, 3. s. Bragt som kommentar i Politiken 20/1-2010.

Lund, Henrik Herløv: Brugerbetaling i kommuner – vender den tunge ende nedad og er gift for velfærden. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Brugerbetaling.doc . KRITISK ANALYSE, 8. s.
Bragt som kommentar i Information 25/3 2010.

Lund, Henrik Herløv: S og SF skattepolitik – gode delelementer, men fortsatte topskattelettelser mindre godt. KRITISK DISKUSSION. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/SogSFskattepolitik.doc

Lund, Henrik Herløv: Fair Forandring – forsøg på en fair, men uafhængig vurdering. KRITISK DISKUSSION
www.henrikherloevlund.dk/Artikler/FairForandring.doc

Lund, Henrik Herløv og Piculell, Claus: Foringe dagpengesystemet - hvorfor dog det? www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Dagpengekronik.doc. Bragt som kommentar i Politiken.

Lund, Henrik Herløv: Den økonomiske krise i Danmark. Baggrund, udsigter og hvad kan der gøres? KRITISK RAPPORT, maj 2009. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Krise.pdf

NYHEDSBREVE: Henrik Herløv Lund udgiver to vederlagsfrie nyhedsbrev, som via mail udsendes mindst en gang om måneden:

- KRITISKE ANALYSER, der i opposition til nyliberalismen og VK - regeringen, men på et "tværvinstrefløjsgrundlag", behandler emner i relation til samfundsøkonomi og velfærd
- KRITISKE DISKUSSIONER, der diskuterer budene fra forskellige dele af venstrefløjen på alternativer til nyliberalismen og VK – regeringen.

Abonnement på nyhedsbrevene kan tegnes ved at maile herom til: herloevlund@mail.dk